

Innhold

Forord 11

Innledning *Mehmed S. Kaya* 13

Hva er sosialt arbeid? 16

Sosiale kontekster for sosialt arbeid 18

Arbeidsoppgaver 20

Noen fakta om innvandrere 21

Innvandrere er sammensatte grupper 22

Tilpasning til det norske samfunnet 23

Hvorfor skriver vi denne boka? 24

Minoritetsforskningens dimensjoner 25

Sosial kategorisering 27

Problemskapende faktorer i samfunnet skaper kategorier 28

Majoritets- og minoritetstilhørighet 29

Stereotypier og fordommer 30

Stigmatisering 32

Diskriminering 33

Rasisme 35

Etnosentrisme og nepotisme 36

Kjønnsroller i innvandremiljøer 37

Arbeidet mot kjønnslemlestelse 38

Generasjonsforskjeller 38

Andre generasjon står på egne bein 39

Sosialarbeiderens perspektiv 41

De ulike bidragene i boken 43

Referanser 47

Kapittel 1

Innvandrere og integrering – utfordringer i å forstå tilpasningsmønstre 50

Mehmed S. Kaya

Innledning 50

Det empiriske grunnlaget 52

Hvem er innvandrere? 53

Arbeidsløse på landsbygda og i byene 54

Utfordringer for sosialarbeiderne i den nye fasen	58
Innvandrer kategorier	59
Arbeids- og familieinnvandrere	59
Flyktninger og asylsøkere	60
Andre generasjons innvandrere	62
Innvandrer(e) som felles betegnelse	63
Noen viktige faser i migrasjonsforløpet	65
Innlemmelsesstrategier	66
Integrering	68
Integrering som en offentlig oppgave	71
Frivillige organisasjoner og integrering	72
Viktig med holdningsarbeid	73
Sosialarbeiderens oppgaver	74
Inkludering	75
Forskjeller på flyktninger og arbeidsinnvandrere	78
Hva må gjøres?	81
Marginalisering eller ekskludering	82
Assimilering	84
Segregering	87
Konsekvenser	89
Arbeid	90
Mange innvandrere etablerer egne næringer	93
Yrkesfordeling	94
Avsluttende kommentarer	94
Referanser	95

Kapittel 2

Vandring, tilhørighet og kulturell pluralitet 99

Asle Høgmo

Innledning 99

Den symbolske konstruksjonen av tilhørighet 101

Hva vil det si å være norsk, og kan noen andre bli det? 103

Hvem er vandreren, og hva skjer kulturelt med folk som vandrer? 106

Etnisk fusjonering: Pakistanere i Norge 107

Etnisk fusjonering: Marokkanere i Norge 111

Det norske samfunnet de siste 40–50 år – utviklingen av et demokratisk pluralt samfunn 112

Sammenfatning og utsyn	115
Referanser	117

Kapittel 3

Mediebruks påvirkning på innvandreres tilpasningsorientering 119

Mehmed S. Kaya

Innledning	119
Bakgrunn for temaet og problemstillinger	120
Muslimske innvandrere	122
Datagrunnlaget	123
Forandringer i medietilbudet de siste 15–20 årene	123
Tidligere forskning	124
Mediene og identitetsdannelse	126
Ulike innvandrer kategorier	126
Variasjoner i bruken av audiovisuelle medier	128
Årsaker til valg av medier	131
Framstilling av innvandrere i norske medier som årsak til valg av hjemlandsmedier?	136
Avsluttende kommentar	138
Referanser	139

Kapittel 4

Mot en felles integreringspolitikk? Et overblikk over integreringspolitikken i Nederland, Frankrike og Norge 142

Zozan Kaya Aspøhaug

Innledning	142
Viktige begreper og prosesser	144
Innvandring i et europeisk perspektiv – bakgrunn	145
Overgripende utviklingstrekk i EUs innvandrings- og integrasjonspolitik. En gryende rolle for EU?	147
Integreringsregimer i et komparativt perspektiv – ulik tilnærming til innvandring og integrering?	149
Den «nederlandske modellen»	150
Frankrike og assimilering	152
Norge i en mellomposisjon?	153
Overblikk over integreringspolitikk i Nederland, Frankrike og Norge	155

Konklusjon 159

Referanser 161

Kapittel 5

Innvandrerkvinner veier inn i det norske samfunnet 164

Ragnhild Sollund

Innledning 164

Migrasjonsmotiv – og muligheter i Norge 165

Tvungen migrasjon og integrasjon 167

Migrasjon som følge av økonomiske behov – arbeidsmigrasjon 169

Innvandrerkvinner i hotellbransjen 171

Deklassering versus migrasjonssuksess 174

Sosial mobilitet gjennom migrasjon 177

Sosial kapitals betydning for migrasjonen – som ringer i vann 179

Konklusjon 183

Referanser 186

Kapittel 6

Barn med minoritetsbakgrunn i barnevernet 189

Bente Puntervold Bø

Innledning 189

Er barn med minoritetsbakgrunn overrepresentert i barnevernet? 189

Hvor stor andel av barna i Norge mottar tiltak fra barnevernet? 190

Mottar barn med innvandrerbakgrunn oftere hjelp fra barnevernet enn barn med norsk familiebakgrunn? 190

Hva slags barnevernstiltak dreier dette seg om? 192

Blir barn med minoritetsbakgrunn oftere plassert utenfor hjemmet enn barn med norsk familiebakgrunn? 193

Plassering i fosterhjem 193

Plassering på barnevernsinstitusjon 194

Hvor stor del av belegget utgjør barn med minoritetsbakgrunn på barnevernsinstitusjonene i Oslo? 195

Hvilke nasjonalitetsgrupper finner vi oftest på barnevernsinstitusjonene? 197

Hva slags problemer fører til søknad om plass på en barnevernsinstitusjon?	199
«Problemprofil»	204
Referanser	205

Kapittel 7

Det flerkulturelle barnevernsarbeidet – utfordringer, erfaringer og kompetansebehov 206

Bente Puntervold Bø

Innledning	206
Det flerkulturelle samfunn: nye utfordringer for yrkesgruppene	206
Trengs det spesielle kunnskaper for dette arbeidet?	207
Barnevernsarbeid i en flerkulturell kontekst: Hva er de største utfordringene og de største problemene?	209
Begrepsbruk	210
Spørreskjemaundersøkelsen	211
De største utfordringene	211
Hvilke kompetansebehov oppgir informantene?	213
Fokusgruppeintervjuer med sosial- og barnevernsarbeidere	214
De største utfordringene i møte med klienter med innvandrer- og flyktningbakgrunn	215
Språkproblemer og tolkeproblematikk	216
Helseproblemer	217
Systemet er ikke tilpasset minoritetenes situasjon	218
Generell kulturproblematikk i møtet mellom minoritetsklienter og sosial- og barnevernstjenesten	218
Kulturproblematikk i forhold til familieforhold	219
Hvilke kunnskaper etterlyser sosialarbeiderne?	222
Hva preger disse svarene? Hvilke perspektiver dominerer? Et «passivt» forhold til kunnskaper som savnes	223
Fokus på «de andre» dominerer	224
Liten bevissthet om det ideologiske innholdet i fagsyn og tiltak	224
Mangelfulle kunnskaper om utlendingsloven	225
Lite diskusjon om prinsipielle spørsmål blant de fagansatte	225
Yrkesutøvelse i et pluralistisk samfunn: Hvilke kunnskaper og hva slags kompetanse trengs?	226
Kunnskaper om majoritetssamfunnet	226

- Kunnskaper om variasjon i livsbetingelser for ulike grupper 226
- Kunnskaper om hvordan innvandringspolitikken påvirker dagliglivet 227
- Kunnskaper om hverdagsrasisme og diskriminering 227
- Kulturkompetanse og ideologibevissthet: behovet for kultursensitivitet og ideologibevissthet 228
- Tverrkulturell kommunikasjon og kulturelle relevante ferdigheter og metoder 229
- Referanser 230

Kapittel 8

Barnevernsfaglig arbeid med minoritetsetniske familier 233

Naushad Ali Qureshi og Halvor Fauske

- Innledning 233
- Den juridiske rammen for barnevernsfaglig arbeid 233
- FNs barnekonvensjon – respekt for barnets bakgrunn og retten til ikke-diskriminering 235
- De viktigste utfordringene for barnevernsfaglig arbeid med minoritetsfamilier 238
- Hva må det legges vekt på i barnevernsfaglig arbeid med minoritetsfamilier? 244
- Avslutning 257
- Referanser 258

Kapittel 9

Empowerment og antiundertrykkende sosialt arbeid 263

Halvor Fauske og Naushad Ali Qureshi

- Innledning 263
- Sosialt arbeid rettet mot rasisme, diskriminering og undertrykking 264
- Kultur- eller solidaritetsperspektiv på sosialt arbeid? 270
- Makt og empowerment i sosialt arbeid 272
- Negative stereotyper som diskriminering 275
- Avslutning: Individ og grupper i samfunnsmessig kontekst 278
- Referanser 281

Om bidragsyterne i boka 286